

SAVREMENI ASPEKTI ETIKE NAUKE

Etika i nauka predstavljaju naročite orijentacije u ljudskom odnosu prema svetu. Pošto se danas one sve više međusobno povezuju, potrebno je ispitivanje smisla, tendencija i vrednosti svake od njih, kao i njihovog nužnog međusobnog prožimanja. Zajednički ciljevi etike i nauke su važni za pravilan razvoj čovečanstva, za njegovo dobro stanje i za opštu korist.

Nova pitanja i zadaci ljudskog života veoma su zavisni od nauke. Ne radi se samo o nadi i uverenosti da će nauka pomoći da se nađe izlaz iz teškoća - a to je intransigentan duh čovečanstva više od pola milenijuma. Nauka se danas doživljava i kao izvor problema, a čak kao potencijalni stvaralac novih negativnih pojava i situacija.

Rezultat savremene nauke su moderna, krajnje opasna ratna sredstva; neprestano iskorišćavanje prirodnih resursa i zagađivanje Prirode u svim delovima sveta; tehnicizirano, nehumano ponašanje; genetske promene za koje se ne zna kuda vode; i još mnogo drugih problematičnih stvari. Doprinos negativnom ocenjivanju nauke daju i brojna nevešta socijalna objašnjenja, koja su - insistirajući na svojoj (tobožnoj) naučnosti - u raznim etapama i prilikama savremenog doba vodila degradaciji humanosti i afirmaciji nasilnih metoda, nepotrebnoj apsolutizaciji revolucionarnosti i podsticanju segregacionističkih ideja. Takvi socijalni pokreti doprinosili su i drugim oblicima opadanja i uništavanja.

Nauka zaista otvara nove puteve i daje impulse i sredstva za izgradnju i ljudski progres - ali izaziva i ugrožavanje života i sveta. Zato se danas umanjuje ocena o njenim vrlinama i dometima. Zato se sve više od etike - kao aktivne, delatne filozofije - traži da ona na to upozorava na racionalan, aktivistički univerzalan način i da ukaže na stvaralačke puteve daljeg dostojnog ljudskog ponašanja. Tako se glavne etičke kategorije Dobro i Zlo prožimaju sa osnovnim naučnim kategorijama kao što su Istina, Zakonitost, Tačnost, Sistem, Upotrebljivost, Korist.

Etika postaje sve značajnija, a u obliku Bioetike najznačajnija naučna disciplina današnjice i sagledive sutrašnjice. Ako se ne povežu nauka i naučna etika, na dnevni red dolaze iracionalna viđenja, mistične prosepke i neobrazložena usmeravanja i lutanja. Bez ujedinjujuće snage etike i nauke ne znamo i ne možemo očekivati da ćemo iz povređenog i zbunjenog sveta moći da dođemo u sređeno življenje.

Zato je danas utilitarizam, svojevrsni spoj nauke i etike, koji insistira da imamo civilizacijske snage da pravimo dobro svim ljudima i svim živim bićima, do-

minantna etička struja, najiticajniji etički sistem u razvijenim zemljama, gde ima mnogo nauke i moguće je razviti obrazovanje, koje će omogućiti pravo saznanje o svetu, svest o moralnim zadacima savremenog čovečanstva i uspešno korišćenje naučnih i etičkih dostignuća.

Etika i nauka su bliske u svojoj suštini. Obe su forme praktične filosofije, delatne misli o svetu. Na njihovim se osnovama gradi civilizacija. Veliki znak pitanja u savremenoj epohi jeste to što se (još jednom kroz istoriju) pokazalo da se civilizacija lako uništava. Zbog toga je danas ponovo na dnevnom redu Velika Obnova, ideal Novog veka. Radi se o menjanju vrednosti i sadržaja Dobrog i Zla, kao i o promeni naučnih paradigmi.

Problemi su realno toliko veliki i zadaci toliko komplikovani, da je ponovo u modi skepticizam. Čovečanstvu treba hrabrosti da otvori pitanja - lakše je verovati da se ona ne mogu sagledati i rešiti. Pesimizam oduzima snagu za aktivnost, koja je važna isto toliko koliko novi način mišljenja i očekivana saznanja. Ali nije realan ni optimizam da će se problemi sami rešiti, jer se oni svakako nagomilavaju, a sigurno će postati još teži ukoliko se nešto ne promeni. Ljudima je potreban i novi generalni pristup, a misli se da treba da bude holistički (imati u vidu sve elemente egzistencije), kao i nova metodologija, najbolje istovremeno empirističko-racionalistička, hermeneutička i prospektivna. Kako da počne da deluje taj novi spoj skepticizma i konstruktivizma, ta nova metoda skepsa i organska funkcionalnost?!

Možda je to privremeno, možda za dužu budućnost stalno, ali danas aktuelna mera jeste afirmacija etike, svejedno da li preko zaratustističko-manihejske stalne bitke Dobra i Zla, sokratsko-aristotelovsko-stoičke racionalnosti i moralne stege, kieronovsko-kantovske pohvale dužnosti ili preko evolucionističke uverenosti da će se savremeni razvitak čoveka zbivati na polju etike. Oslanjanje na etiku je u poslednjim decenijama toliko veliko, da se insistira na svim vrednim klasičnim koncepcijama - kao što su kosmopolitizam i bratstvo svih ljudi, nepovređivanje živog, (samo)izgradnja ličnosti, blagonaklonost za pravljenje dobra, ljubav za sve. Ali izgrađuju se i nove koncepcije. Traži se da se stvori - prvi put u istoriji - opšta etika svih ljudi, Univerzalna etika, sa zajedničkim vrednostima i normama, koje bi svi jednako poštovali i razvijali. Ovo će se graditi povezivanjem svih snaga čovečanstva - filosofije i religije, ekonomije i kulture, pedagogije i umetnosti. Doprinose daju i nove opšte ideje - socijalna koncepcija o jednakosti i politička vizija čovekovih prava, biološka saznanja o (jednakim) osnovama života i fizički uvidi o vremenskoj i prostornoj beskonačnosti postojanja...

Ovo afirmiše značaj nauke za otkrivanje i objašnjavanje problema i za dalje stvaranje uslova za progres. Etika nije negde u zabačenom kutku naučnih stavova, postupaka i saznanja, već ona njima daje ton, inspiriše i usmerava, ugrađuje se u ciljeve i metode. Želi da čak bude njihov sudija. Nova ključna pozicija je da bez etike nema izlaza iz problema čovečanstva - rekao je direktor UNESKO-a profesor Federiko Major.

Nauka je baza savremenog ljudskog življenja. Vizionari progressa sagledavali su mogućnost da se u budućnosti pojavi savršeno društvo, koje će znati da kon-

troliše uslove egzistencije na humanistički način, tj. koje će zadovoljiti ekološke, etičke i anarhističke potrebe - ali to danas nije realnost. Odijum zbog toga što to još nije ostvareno, usmeren je sada i na nauku. Ne samo što se od nje ne očekuje da će dati nova saznanja i sredstva za razvoj u idealnom univerzalnom smeru, ona se čak osuđuje što njena (do)sadašnja saznanja omogućavaju negativne pojave - degradaciju Prirode, opravdavanje nasilja, stvaranje sredstava za njegovo sprovođenje i ohrabrivanje destruktivnih dejstava, podršku zabludama. U nekim naučnim aktivnostima nije izvesna pozitivnost rezultata, neki su nesigurni s obzirom na njihovu etičku i ljudsku (opšteljudsku) vrednost, a aspekti u nekima su suspekti i čak negativni.

Ocena nauke trebalo bi da bude velika, pošto se u nauci radi umom i u njoj rade najumniji ljudi. Nauka zaslužuje osnovno ljudsko poštovanje i zbog njenih orijentacija i zbog dosadašnjih uspeha. Ali razvijena sumnja u njene rezultate, a danas i u namere, jeste nova pojava, od rađanja Veka nauke stalno se gradio pozitivni imidž nauke i ona je osvajala sve širi prostor ushićenja i poštovanja. Danas poštovanje nije celovito. To nije slučaj samo sa naukom, sumnja u vrednost i uspešnost, u moralnost i humane ciljeve postoji prema svim ljudskim delatnostima - politici, socijalnom udruživanju, obrazovanju, religiji, ekonomiji, svim oblicima socijalne zaštite, odbrani, profesijama...

Zato se zahteva se da se u njih ugrađuju etički vrednosni elementi, da se etika širi i na njihovu celinu i u svakom delu i detalju. Za nauku to dosada nije važno, čak se, suprotno, nauka smatrala dobrom po sebe - u suštini, "s one strane dobra i zla", kao nepotrebnog vrednovanja za nju. Nauka i naučnici su do skoro bili među prvim etičarima ljudskog postojanja - sa svojom namerom da prodiru u tajne postojanja i sa ostvarivanjem tih saznanjnih prožimanja, sa objektivnošću pristupa stvarnosti i sa proverljivošću zaključaka, sa svojim rezultatima, koji su otvarali nove pravce egzistencije i nove vrste ljudske aktivnosti, sa stvaranjem ljudske snage da rešava probleme, sa ukazivanjem na moguću humanističku dimenziju razvoja... Do nekog stepena, danas se nauci i naučnicima negiraju ovi kvaliteti. Odbacuje se iluzija o perzistentnoj pozitivnoj moći nauke i osporava se njena dobra volja da ostane uvek na strani dobrog. Ne postoji visoko nivo uverenosti u prave etičke namere nauke i ne misli se da su ciljevi nauke uglavnom etički pozitivni, već da su etički irelevantni, čak većma i etički negativni - kao i svi drugi profitni, vladajući, manipulativni... gadni ljudski ciljevi i aktivnosti.

Iz takvih razloga, odavno je uspostavljena kontrola nad naukom, ideološka ili etička - pored unutrašnje samokontrole naučnika i slobodne naučne kritike-rencenzije ideja i rezultata. Neke od tih kontrola bile su neuke i destruktivne, kao javno ideološko napadanje naučnika i njihovih dela, spaljivanje ili zatvaranje knjiga (u indekse zabranjenih spisa ili u podrum), teranje naučnika da rade po diktatu društvenih moćnika, prikupljanje naučnika u određene prostore, gde su morali da usmere svoja istraživanja kako im vlasti kažu (šaraške, specijalni instituti, naučni gradovi i sl.). Neka od naučnih ispitivanja dovođena su do bezizlaza, do odlaganja, zaustavljanja, odbacivanja. Od nekih su se otkazivali sami naučnici ili naučna

javnost, ako su videli da povređuju etička pravila. A neka, naročito u modernim vremenima, budila su i u samim naučnicima znažan podsticaj za njihovo zaustavljanje i javnu kritiku, jer su sumnjali u njihovu ljudsku vrednost (kao nuklearno oružje, nekontrolisana upotreba hemijskih preparata, genetske manipulacije...).

Otuda je jasno zašto je jedan od izvora moderne etike, sa njenom nezamenljivom ulogom za budući ljudski opstanak, upravo stanje u nauci. Smatra se da je opravdano nametanje etičkih zadataka, duha i kontrole u naučnim istraživanjima. Pokušaja za kritiku nauke bilo je u celom prošlom milenijumu, ali sada se prv put u modernoj epohi dolazi do pravih opštih javnih zabrana nekih vrsta naučnih usmerenja i ispitivanja (kloniranja, na primer). To je nova, etički inspirisana i obrazložena duhovna situacija, koja se tiče nauke i na novi način reguliše međusobne relacije nauke i etike.

Ova situacija se mnogo tiče Univerziteta, zajedničke institucije etike i nauke. Univerzitet je čovečanstvu veoma potreban, isto kao i obrazovanje, kultura, nauka, filosofija i etika, koji su njegove radne i konstitutivne oblasti. Univerzitet je centralna tačka novih relacija između etike i nauke. Svi budući naučnici prolaze akademsko obrazovanje, u mnogim delovima sveta glavna, najinteresantnija i najvažnija naučna istraživanja koncentrisana su upravo na univerzitetima. Etika je jedna od osnova filosofije kao bazične akademske discipline; one se razvijaju uglavnom na univerzitetima, ne samo kao neophodna naučna saznanja za današnjicu, već i kao normativni sistem, koji objašnjava i nudi određene važne vrednosti savremenog života i povezanost sa svim svetskim aksiološkim dometima. Univerzalna etika se u stvari izgrađuje na Univerzitetu, a njen sadržaj, pored ideja socijalne jednakosti, nenasilja i nediskriminacije, uglavnom su Bioetika i Etika nauke, koje obuhvataju pre svega akademsku sredinu, a razvijaju ih akademski stvaraoci i studenti. Univerzitet ne samo što može dati doprinos razvoju novih naučnih aspiracija etike i novih etičkih dimenzija nauke - on ne može da zapostavi ovu svoju modernu istorijsku ulogu. U ideji i stvarnosti Univerziteta danas koncentrisane su etičke i naučne dileme i usmeravanja, neophodna za njihovo pravilno postavljanje. Tako su univerziteti ključni za razvoj savremenog čovečanstva - sada u pravcu kojim će nauka i etika ići zajedno ka povećanju etičke dobre volje paralelno sa usmerenošću ka dobijanju novih saznanja koja će unaprediti ljudski život i ka individualnom obogaćivanju znanja mladih.

Filosofija će reći da saznanje zavisi od suštine prirode. Postoje i nerešljivi problemi ljudskog života. Ali etika će nas ohrabriti da pođemo putem saznavanja, pošto problemi mogu biti rešeni samo znanjem, a nauka nam otvara i razvija pravilni put saznanja kao istinske ljudske snage za suočavanje sa svetom. To ukazuje na prožimanje filosofije, nauke i etike.

Nauku treba poštovati, tražiti i podržavati, razvijati i unapređivati - ona je stalno otvorena za razvoj metodâ, instrumenata, saznanjâ. Ova stvaralačka orijentacija ka nauci i njenoj podršci osnova je za dobro i progresivno društvo. Zato treba afirmisati znanja, puteve i stvaraoce u nauci. U svakom slučaju, potrebno je bliže ih upoznati. Oni treba da nam postanu intimni; svako društvo ima svoj

problem sa razvojem naučne misli i svako to treba da rešava otvaranjem pitanja i horizonta, širenjem znanja, podrškom razvoju nauke i edukacijom kadrova za nju. To je prvi etički zadatak prema nauci.

Drugi ovakav aspekt je povezivanje umstvenih i aksioloških ljudskih snaga. Ljudi mogu i treba da nađu svoj put za objašnjavanje stvari. Um omogućuje ljudima da ispituju, razmišljaju i otkrivaju. Njihov aksiološki kapacitet pomaže im da odabiru, izgrađuju, brane i slede vrednosti. Sada mi verujemo da se sve može ispitati naučno, a ono što ne može biti tako istraženo, sagledano, izmereno i potvrđeno smatra se nečim irealnim i za čoveka nevažnim. A, isto tako, za ljude nisu važna, čak treba izbegavati ona saznanja koja ne korespondiraju sa etičkim vrednostima novog shvatanja ispravnog ljudskog življenja.

Loše lice nauka otkriva kada njena saznanja nanose stradanja ljudima i vode povređivanju Prirode. To ipak neposredno nije moralno delo naučnog mišljenja i delovanja, ili je veoma retko njihova direktna posledica, već proizilazi iz ljudskog nepažljivog korišćenja naučnih otkrića. Ali te strašne situacije ljudi povezuju sa naukom, plaše se nje i njene fascinantne moći, čije se stvoreno čudo potom otrglo (ili se može izvući) iz ljudskih ruku, kao da počinje da živi svoj slobodan uništavajući život (mit o Frankenštajnu). Neki će čak uzviknuti "Dosta sa naukom!", što je glupo, pošto se čovek ne može otkazati upotrebe uma. Ali mora da počne da pazi šta i tamo radi.

Zato se, zajedno sa savremenim razvojem nauke i paralelno sa obnovom etičke svesti da ljudi treba da se brinu o svom ispravnom postupanju i da budu odgovorni za svoje namere i dela - gradi i Etika nauke, etički pristup naučnom istraživanju, u obliku unošenja načela dobre zamisli, pažljivog izvođenja i ozbiljne kontrole onoga što se naučno ispituje i što kao saznanje nudi nauka. Taj novi etički momenat u nauci vodi nužnosti da etika postane sastavni deo naučnog rada.

Takav naučno-etički savez svoj izvor ima upravo u stavovima naučnika. U etici izvorne poglede, objašnjenja i najvažnija opravdanja daju najmoralniji pojedinci. Tako se i danas Univerzalna etika gradi na pozicijama najuččenijih i etički najkreativnijih ličnosti iz svih epoha i svih naroda.

Tako su otvoreni pogled na rezultate eksperimenata i na posledice naučnog rada vodili brilijantnog mladog fizičara Roberta Openhajmera, rukovodioca najskupljeg i najobuhvatnijeg naučnog projekta u istoriji - pravljenja prve atomske bombe, da se suprotstavi svom delu i da postane pacifist i zastupnik etike u nauci. Za mir kao moralni princip aktivno se borio niz značajnih naučnika i filozofa - Lajnus Pauling, Bertrand Rasel, Albert Švajcer, Erih From i dr. Oni su uvideli kolika je moć nauke, kojoj su oni dali najvažnije doprinose, i da to obavezuje ljude da upoznaju moguće probleme naučnog razvitka, da počnu da paze šta rade i da daju doprinos i etičkom razvitku čovečanstva.

Novi aspekt etike nauke razvila je Rejčel Karson, biolog, koja je primetila da u prirodi nema više prolećnih ptičjih pesama, ispitala je i otkrila da živa bića stradaju od najpoznatijeg hemijskog preparata DDT i ukazala da ljudi neoprezno koriste opasne materiji i ne razvijaju svest o mogućim životnim opasnostima te vrste. Ona

je izdržala strašne pritiske i ostala je na stavu da pesticidi ne smeju uzrokovati genetske probleme. To je bila i osnova za razvitak ekološke etike, kao nove vrste ljubavi, pažnje i zabrinutosti ljudi za svoju životnu sredinu i za sudbinu ljudskog roda i Prirode.

Kao poseban etički aspekt, najveći um savremene epohe Albert Ajnštajn ovako je poručio naučnicima: "Nikada ne činite ništa što bi bilo suprotno vašoj savesti, čak i ako to od vas traži država!" Najpoznatiji živi kosmolog i matematičar Stiven Hoking ukazuje da su sledećih 200 godina sudbinski za opstanak čovečanstva. On nije optimist u pogledu izbegavanja katastrofe u životnim uslovima na Zemlji u sledećih sto godina, a još više u narednih sto. Zato se nada da će se sve etičke i naučne snage iskoristiti da se u tom periodu pronađe način opstanka ljudske rase u svemirskim uslovima.

Poseban aspekt etike nauke je to što su najučeniji ljudi nosioci kulturnog i civilizacijskog razvitka čovečanstva. Vo modernoj etapi takvi su zastupnici nove etike života i nauke - Lav Tolstoj, Vladimir Solovjev, Pjer de Kuberten, Svami Vivekananda, Bertolt Breht, Šri Aurobindo Goše, Mahatma Gandi, Martin Luter King, Majka Tereza, koji su podstakli duhovni i moralni razvoj ljudske svesti i ponašanja. Najčuveniji moderni američki filosof Džon Džui izgradio je ideju o novom opštem obrazovanju i o Univerzitetu koji će biti otvoren za sve mlade. Poznati psiholog Žan Pijaže otkrio je suštinu i značaj etičkog razvoja mladih so njihove moralne autonomije, a američki psiholog Lorens Kolberg objasnio je stepenastu prirodu etičkih pogleda i nužnost da se etika uči od najranijeg doba pa sve do dostizanja visokih nivoa etičke svesti o izgradnji dobrog čovečanstva - što je osnova nove akcije UNESKO-a za podsticanje etičkog obrazovanja svih mladih na svim edukativnim uzrastima. Uostalom, UNESKO je osnovan kao akcija najpoznatijih naučnika i mislilaca posleratne epohe, sa ciljem da se ostvari bazična ideja OUN da se nikada više ne vodi rat među ljudima, a za to bi najpre bilo potrebno promeniti uslove za rađanje militarističke ideje u ljudskom umu. Ova naučna i kulturna agencija, kao i drugi delovi OUN (za decu, za hranu...), kao i pridružene svetske organizacije (za zdravlje, za rad, Crveni krst, Olimpijski komitet...), sve su usmerene ka ljudskom dobru, afirmišući etiku zajedničkog i odgovornog življenja.

Ta etička orijentacija razvijena je kod naučnika. Izražava se na različite načine, na primer razvojem internacionalne mreže studija i naučnih istraživanja, a posebno poklanjanjem svojih otkrića celom čovečanstvu, tj. otkazivanjem od autorskih prava na svoje naučne pronalaskе - kao što je to uradio Aleksandar Fleming, pronalazač magičnog penicilina (iako ima i pojedinaca koji registriranjem lekova pokazuju svoje primitivne egoističke težnje za zaradom).

Kao osobit pogled na svet, nauka znači otvaranje čula i uma za objektivno i celovito saznanje činjenica, događaja i procesa. Ona se trudi da prožme unutrašnjost i strukturu onog što se ispituje, a naročito da sazna zakonitosti, uslove i prave uzroke nastajanja stvari i delovanja sila. Kada otkrije tačan rezultat, tada nauka daje čoveku veliku saznavnu moć, da poznaje stvari onakve kakve su i koje su determinante njihove egzistencije, kako nastaju i kako se menjaju. Toa znači

da čoveku omogućuje i stvaralačku moć, tj. da ponovi one prirodne sile, energije i puteve koji stvaraju, menjaju i razvijaju. Naukom je čovečanstvo pridobilo veliku moć stvaranja i uticaja na životne uslove.

To je odredilo ulogu etike u razvoju nauke i u korišćenju njenih fantastičnih rezultata. Najpre se etika u nauci, zbog toga, odnosi na koncentraciju na objektivno saznavanje i na posvećenost naučnom saznavanju. Jedan od najvećih naučnika Aristotel, koji je bio retka ličnost u istoriji koja je znala sve u svim oblastima prirode i života, držao je dve vrste predavanja - za naučnike, posvećene, upućene (ezoterična), i za široku publiku (egzoterična). Veliki engleski mislilac Frensis Bekon, koji je stvorio osnove indukcije kao novi naučni metod neposrednog istraživanja stvari, a naučnu svest je uzdigao u najveće visine braneći ambiciju da čovek zavlada prirodom, najpre je zahtevao da se svest oslobodi zabluda i loših navika da smatra pravim saznanjem neprovereno mišljenje drugih ljudi, neispitane stavove o stvarima i sl. Ta uverenost u pravilnost nauke pregnantno je izražena u stavu velikog astronoma Galileo Galileja, koga su vlasti i crkva pritisle da se otkaže učenja da se Zemlja okreće oko Sunca. Njegova apokrifna izjava govori o duhu nauke: Ona se ipak okreće! Demokrit je više voleo da otkrije jednu zakonitost, nego da bude car.

Zatim nauka insistira da ljudi veruju u njene metode i saznanja. U borbi za istinu, ona traži da se priznaju samo njena saznanja, otkrivena strogim metodima otkrivanja i provere saznanog. Taj pozitivizam nametnut je i kao etički stav podrške naučnoj poziciji u svim pitanjima života i sveta, jer samo nauka omogućava pravo saznanje i efikasno delovanje. Krajnju dimenziju ovog duha saznanja izvesnosti izrazio je veliki savremeni filosof nauke Ludvig Vitgenštajn: O onome što nije izvesno i o čemu se ne može govoriti konkretno, o tome treba ćutati!

U etiku nauke spada i insistiranje na njenim vrednostima i davanje priznanja onima koji si učinili najviše na njenom putu - time bi se i drugima pokazalo (a najviše mladim kandidatima za naučni rad) šta im valja učiniti u svom životu i u svom angažmanu.

A sada se etika još dublje umešala u život nauke. Ako se dosada ponekad mislilo da je sam naučni nastup dovoljno etički i ljudski opravdan, sada se od naučnikâ zahteva da paralelno sa naučnom svešću, kao težnja za neprestanim i krajnjim otkrivanjem i novim pronalascima, budu najgorljiviji zastupnici etičke svesti, kao izraz zabrinutosti i pažnje prema posledicama naučnih rezultata (kao i prema posledicama drugih vrsta ljudskih delovanja). Stvari u ljudskim rukama mogu imati i dobru i zlu primenu, iz saznanja mogu slediti i dobre i loše konsekvence (to je osnova za novu vrstu etičke doktrine konsekvencijalizma). Danas je odgovornost naučnika uzdignuta na najveće nivo u čovečanstvu. Kao najumniji i najučeniji, oni su pozvani da budu i savest čovečanstva, a posebno svojih društava. Zato se naučnici ujedinjuju da bi ukazali na probleme u nekim vrstama ljudskog delovanja, predvode akcije za mir, osnivaju saveze za etičko delovanje (Pagvaš konferencija, Raserlov sud i sl.), gde ljudima ukazuju na etičke dileme i nedostatke nekontrolisanog razvoja, na povrede Prirode i na zla u međusobnim odnosima.

Nauka je ranije bila vrhovna etika razvoja čovečanstva - danas, opet, nauka u svojim blještavim otkrićima ne ide nigde bez etike odgovornosti i etike brige. Ne veruje se da je nauka dobra po sebi, već da je dobra samo zajedno sa ispunjavanjem etičke dužnosti zaštite ljudi od svih svojih negativnih manifestacija i posledica.

Isto se tako, skidanjem njenog oreola bezgrešnosti i čiste pozitivnosti za ljude omogućilo da se u nauci otkriju i nemoralne pojave manipulisanja saznanjima, niskog nivoa znanja (koje je katastrofa za nauku), plagijata, egotizma, nekolegijalnog ponašanja, destruktivnog nepotizma, povređivanja mlađih i nezaštićenih, kako i razne druge pojave zla u oblasti nauke i akademske edukacije. Ove pojave ozbiljno narušavaju etiku nauke i o njima se mora voditi računa, da bi se izbegle i korigirale, pošto se njima ugrožava ne samo dobro ime nauke i naučnika koji tako popstupa, već uopšte i mogućnost naučne stvarnosti.

Tako se danas u svakoj nauci, naučnoj instituciji i Univerzitetu razvija opšta etika nauke i njihova posebna etika/deontologija. Za to se stvaraju etički kodeksi i etički komiteti i organizuje se etička nastava za postdiplomce (specijalizacija i master) i za doktorske kandidate. A razvijaju se i istraživanja o etici naučnog-istraživanja - opšta za etiku nauke i posebna za odgovarajuću etičko-naučnu oblast.

Takva su savremena strujanja u razvoju etike nauke.